

Список літератури:

1. Порфирьев Б.Н. Государственное управление в чрезвычайных ситуациях. М., 1991.
2. Арнольд В.Н. Теория катастроф. М., 1981.
3. Алексеев С.С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. М., 1989.
4. Бахрах Д.Н. Административное право. М., 1999.

Надійшла до рес. колегії 15.12.99

*І.В. Арістова, канд. техн. наук, доцент
каф. прикладної математики Ун-ту внутр. справ*

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У поточний момент ні в нормативно-правових, ні в юридичних актах немає явного нагадування щодо переходу України до інформаційного суспільства, а також щодо нової державної інформаційної політики, що відповідає такому переходу. У зв'язку з цим бачиться доцільним зорієнтувати органи державної влади на розвиток правових засад державної інформаційної політики в цьому перспективному і єдино правильному напрямку.

На наш погляд, правова основа єдиного інформаційного простору покликана, зокрема, забезпечувати координацію дій органів влади в єдиному інформаційному просторі, без якої неможливо усунути недоліки законодавства, уникнути конфронтації і конфліктності при використанні інформаційного простору України різноманітними суб'єктами інформатизації. Стратегічною метою реформи державного управління є формування влади демократичного типу, що орієнтована на суспільство як споживача її послуг. Мова в даному випадку йде про єдину владу (розділяється не сама влада, а механізм її здійснення); державна влада – явище цілісне. В тексті Конституції України існує чітке виділення не конкретних гілок влади, а конкретних її суб'єктів (інституцій) – державних органів та їх систем [1]. Принцип поділу влади в найбільш широкому розумінні повинен урівноважуватися принципом єдності влади або взаємодії гілок влади. У сучасній державі інтегруючу функцію щодо гілок влади міг би краще за всіх виконати глава держави – Президент.

У зв'язку з цим хотілося б зауважити, що не тільки варто формувати єдиний інформаційний простір цілісної держави, але і суб'єкти формування повинні бути єдиними у своїх діях, толерантні, позбавлені політичних амбіцій, повинні керуватися у своїй діяльності Основним Законом України, здійснювати повноваження, надані їм Конституцією України. Для успішного реформування державного управління, зокрема в інформаційній сфері, на перший план повинні вийти професіоналізм, компетентність, чіткий контроль за виконанням, законодавче встановлення персональної відповідальності перших керівників органів державної влади за прийняті рішення, узгодженість рішень органів державної влади в інформаційній сфері. Велику увагу приділяють цим питанням при реформуванні ОВС України [2-4].

Вважається дуже важливим прийняття рішення Верховної Ради України щодо розробки проекту інформаційного кодексу України, яке знайшло своє відображення у Постанові Верховної Ради України від 16 лютого 1999 р. №430-XIV «Про діяльність Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади щодо забезпечення свободи слова, задоволення інформаційних потреб суспільства і розвитку інформаційної сфери в Україні». Єдиний інформаційний простір України торкається всіх сфер діяльності в суспільстві, охоплює всі регіони та території країни. Тому норми права інформаційного законодавства присутні в більшості законодавчих актів України. Інформаційне законодавство, що включає нормативно-правові акти, які цілком присвячені питанням правового регулювання в інформаційній сфері, і окремі норми за даним предметом в інших нормативно-правових актах, є одночасно основним інструментом реалізації та однією з головних сфер формування державної інформаційної політики. В цей час уже прийнято і діє ряд базових інформаційних законів, таких, як Закон України від 2 жовтня 1992 р. «Про інформацію», Закон України від 23 вересня 1997 р. «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», Закон України від 21 січня 1994 р. «Про державну таємницю», Закон України від 2 жовтня 1996 р. «Про звернення громадян», Закон України від 16 листопада 1992 р. «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», Закон України від 21 грудня 1993 р. «Про телебачення і радіомовлення», Закон України від 28 лютого 1995 р. «Про інформаційні агентства», Закон України від 25 червня 1993 р. «Про науково-технічну інформацію», Закон України від 5 липня 1994 р. «Про захист інформації в автоматизованих системах», Закон України від 3 липня 1996 р. «Про рекламу», Закон України від 23 грудня 1993 р. «Про авторське право та суміжні права», Закон України від 23 вересня 1997 р. «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», Закон України від 4 лютого 1998 р. «Про Національну програму інформатизації», Закон України від 4 лютого 1998 р. «Про Концепцію Національної програми інформатизації» і ін. Проте останнім часом процес формування інформаційного законодавства істотно сповільнився, хоча достатньо широке коло правових відносин в інформаційній сфері так і залишилося неврегульованим. Насамперед, це стосується права громадян на свободу одержання інформації, відповідальності за неподання і приховання інформації, за поширення недостовірної інформації і дифамації, порядку та умов використання інформації обмеженого доступу, включаючи персональні дані, комерційну, службову та інші види таємниць, проблем інформаційного забезпечення формування громадського суспільства і діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, розвитку засобів масової інформації, масової комунікації і зв'язку в умовах ринкової економіки, регулювання ринку інформаційної продукції та послуг і т.п.

Природно, така нормативно-правова база не дозволяє повноцінно розвивати інформаційні відносини, не може поки змінити реальну ситуацію. Сфера інформаційних технологій США, для порівняння, регламентується більш ніж 300 спеціальними законами і підзаконними актами. На наш погляд, розробка інформаційного законодавства повинна враховувати входження України до інформаційного суспільства і відповідну цьому етапу розвитку нову державну інформаційну політику – соціально-технологічну, в якій є місце проблемам інформаційних прав особистості, узгодженню інтересів людини – суспільства – держави. Так само бачиться доцільним поставити акцент на правовій інформатизації, допускаючи певну аналогію з правовою державою, де домінує принцип верховенства права (законності). Це питання ще потребує наукової розробки, і актуальність цих досліджень не викликає сумніву.

У зв'язку з вищевикладеним розробка інформаційного законодавства України повинна здійснюватися, як нам бачиться, за такими головними напрямками:

- реалізація прав юридичних і фізичних осіб на інформацію;
- правове формування інформаційних ресурсів в умовах рівності всіх форм власності і ринкової економіки;
- забезпечення інформаційної безпеки держави, суспільства, громадянина;
- захист інтелектуальної власності на зроблену інформацію;
- захист прав громадян в умовах переходу до інформаційного суспільства;
- правова інтеграція в світовий інформаційний простір;
- відповідальність за правопорушення в сфері інформації, інформатизації та єдиного правового інформаційного простору.

Роботи в розглянутих напрямках потребують координації, без якої неможливо усунути невиправдане дублювання, виявити і ліквідувати прогалини в законодавстві, скоротити терміни створення актів, підвищити їх якість і ефективність включених в них правових норм, забезпечити доступ до законодавства громадянам, державним органам, громадським організаціям, комерційним корпораціям. Вирішити перераховані проблеми можна тільки здійснивши систематизацію інформаційного законодавства шляхом кодифікації. Відомо, що «кодифікація – спосіб систематизації, що полягає у значній переробці й узгодженні групи юридичних норм, що пов'язані загальним предметом правового регулювання. Результатом кодифікації є єдиний, зведений, юридично і логічно цілісний, узгоджений нормативний акт – кодекс. Кодифікаційний законодавчий акт (кодекс) об'єднує в суворо встановленому порядку норми права, що регулюють будь-яку галузь (сферу) суспільних відносин» [5, с.65]. Варто зауважити, що інформаційне законодавство належить до комплексного законодавства. Тут предметом регулювання є інформаційна сфера суспільних відносин, а не їх вид, що характерно для галузей права [5, с.63].

Безумовно, робота з кодифікації інформаційного законодавства є складною і відповідальною. При цьому «має місце не тільки зовнішнє впорядкування нормативного матеріалу», що пов'язаний з інформаційною сферою суспільних відносин, «...його розташування у визначеному порядку» [5, с.65] (наприклад, правове регулювання загальних питань інформації; правове регулювання в сфері засобів масової інформації; питання авторського права; організаційно-правове, фінансово-економічне забезпечення інформації та соціального захисту журналістів; питання правової інформації [6]), «але і перегляд норм, які мають місце в законах та інших нормативних актах, скасування тих, що застаріли, вироблення нових, усунення прогалин, розбіжностей та протиріч, їх узгодження» [5, с.65]. Як відзначає Алексєєв С.С., «кодекси належать до більш високого рівня законодавства. Кожний кодекс – це як би самостійне, розвинуте, юридичне «господарство», в якому повинно бути все, що необхідно для юридичного регулювання тієї або іншої групи відносин – і загальні принципи, і регулятивні інститути всіх головних різновидів цих відносин, і правоохоронні норми тощо. Причому весь цей нормативний матеріал приведено в єдину систему, розподілено за розділами і главами та узгоджено» [7, с.101].

Варто зауважити, що можливі два трактування інформаційного законодавства: широке та вузьке. Широке трактування включає в поняття інформаційного законодавства акти законодавчих органів і підзаконні акти (акти органів управління та суду). Вузьке – акти законодавчих органів (закони і постанови Верховної Ради України). Ми будемо розглядати систему інформаційного законодавства, виходячи із широкого трактування. Вважаємо за необхідне підкреслити, що «стосовно галузевих юридичних наук теорія права і держави виступає як загальнотеоретична, методологічна, базова наука. Її висновки, загальнотеоретичні положення є основою для вирішення спеціальних питань галузевих наук» [5, с.18]. Дійсно, у наших дослідженнях про правову основу державної інформаційної політики ми весь час спираємося на загальні поняття і принципи, що виробляє теорія права і держави. Як ніколи актуальними звучать сьогодні слова Платона про те, що адже з усіх наук найбільш удосконалює людину, що ними займається, наука про закони [8]. Звідси однією з найважливіших проблем на шляху створення інформаційного суспільства в Україні є формування і розвиток його правового фундаменту, основу якого складає спеціальне інформаційне законодавство. Це нова гілка українського законодавства, що розвивається (і є комплексним законодавством), покликана забезпечити регулювання відносин в інформаційній сфері при створенні, русі і споживанні інформації в суспільстві та державі. Деякі країни (США, Німеччина, Франція та ін.) набагато раніше приступили до формування такого законодавства. Формування і розвиток українського інформаційного законодавства – широкомасштабна діяльність, яка проникає так чи інакше у всі галузі права, охоплює правотворчість різноманітних владних органів держави і припус-

кає участь у цьому процесі різних суб'єктів. У цьому зв'язку таку діяльність необхідно проводити за спеціальною державною програмою, в рамках здійснення відповідної інформаційно-правової політики.

Тому одним з першочергових завдань є розробка комплексної програми розвитку інформаційного законодавства, що визначає його склад та структуру, послідовність і тимчасовий графік розробки та прийняття спеціальних законодавчих актів і окремих правових норм, що регулюють весь комплекс інформаційних відносин. Пріоритети цієї програми повинні видозмінюватися в міру об'єктивних змін поточних пріоритетів в інформаційній політиці. Перспективним, актуальним і своєчасним завданням інформаційної політики і є завдання створення проекту інформаційного кодексу України, а в кінцевому рахунку – формування високої інформаційно-правової культури громадян.

Для того, щоб подібна політика призвела до названого ефекту, важливо визнати і реально здійснювати в сучасній державі як самостійну і основну спеціальну внутрішню функцію – інформаційну. Окремі дослідники виділяють її в рамках функції політичного управління. Здається, на сьогоднішній день це вже застаріло. Якщо Україна хоче стати інформаційним суспільством, держава повинна спеціально займатися цими проблемами на рівні основного напрямку діяльності, приділяючи їм відповідну увагу і докладаючи для їхнього вирішення значних зусиль. Інформація зараз – наріжний камінь нашої державності, політичної влади, яка все більше буде отримувати риси інформаційної влади.

У сучасних демократичних суспільствах юридичний спосіб регуляції відносин між владою і засобами інформації втілюється, насамперед, у законодавчому встановленні і реальному забезпеченні права громадянина на інформацію.

Автор вважав за доцільне докладніше зупинитися на таких напрямках розвитку інформаційного законодавства України:

– усунення «дефіциту довіри до влади». При цьому ключовою є проблема створення відкритого інформаційного середовища, включаючи забезпечення інформаційної прозорості державної влади, яка необхідна для формування громадського суспільства і досягнення взаємодії між суспільством і владою на принципах довіри, порозуміння і ділового партнерства. Для цього, на наш погляд, необхідно «запустити» механізм практичної реалізації конституційного права на свободу одержання інформації і стимулювати прямий діалог влади з громадськістю, ініціатором якого повинна виступати сама влада;

– інституціональне структурування суспільства. Це також важливий крок на шляху формування демократичного громадського суспільства, а також формування і впливу суспільної думки як справжньої «четвертої влади» у демократичному суспільстві. Для цього повинна бути забезпечена

чітка правова регламентація діяльності громадсько-політичних структур суспільства;

– інформаційна політика в сфері засобів масової інформації. Для цього, насамперед, варто забезпечити на нормативно-правовому рівні реалізацію прав і свобод засобів масової інформації (ЗМІ).

Необхідно відзначити, що життя вносить свої корективи, і інформаційне законодавство повинно бути динамічним та конструктивним й не перетворюватися лише в добрі наміри. Уявляється, що перехід людської цивілізації до етапу інформаційного суспільства потребує переосмислення, а у відповідних випадках і перегляду механізмів регулювання відносин, що виникають між громадянами й організаціями інформаційного суспільства.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141. 2. Кравченко Ю.Ф. Забезпечення прав та свобод людини – головний напрям правоохоронної діяльності в Україні // Вісник Університету внутрішніх справ. 1999. Вип.9. 3. Ануфрієв М.І. Організаційно – правові засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. 1999. №1. 4. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Х., 1998. 5. Скакун О.Ф., Подберезский Н.К. Теорія права і государства: Учебник. Х., 1997. 6. Законодавство України про інформацію // Бюлетень законодавства та юридичної практики України. 1998. №7. 7. Алексеев С.С. Государство и право. Начальный курс. М., 1993. 8. Платон. Соч. в 3-х томах. М., 1968. Т.1.

Надійшла до редколегії 10.01.2000

*О.Ю. Синявська, начальник відділення
ОП та РОС УБОЗ УМВС України в Сумській обл.*

ПРИНЦИПИ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Дисциплінарна відповідальність в органах внутрішніх справ може визначатися як особливі правовідносини, що виникають між органом внутрішніх справ (посадовою особою) та співробітником органів внутрішніх справ у зв'язку із скоєнням останнім правопорушення. Як форма дисциплінарного примусу вона спрямована на виховання особового складу та зміцнення службової дисципліни. Дисциплінарна відповідальність осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ – це застосування до даної категорії осіб заходів дисциплінарного впливу за скоєне дисциплінарне правопорушення (проступок).

Згідно з чинним законодавством дисциплінарна відповідальність державних службовців настає за:

- невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків;
- перевищення своїх повноважень;
- порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби;